

קובץ

הערות וביאורים

בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א

☆

בפשי"מ, רמב"ם, נגלה וחסידות



ש"פ נצבים ה'תנש"א

הי' תהא שנת נפלאות אראנו

גליין מ"ב (תקצ"ח)

ערב ר"ה ה'תשנ"ב

הי' תהא שנת נפלאות בינה

יוצא לאור על ידי

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

ברוקלין, ניו יארק

417 טראי עוועניו

הי' תהא שנת נפלאות אראנו

שנת הצדיק לביק אדמו"ר שליט"א

שנת חמשת אלפים שבע מאות וחמשים ואחת לבריאה

ב"ה. וערש"ק פרשת "נצבים היום... ושב... וקיבצך מכל
 העמים... כי קרוב... בפיך ובלבבך לעשותו" - ז"ך אלול - י"ב
 ימים האחרונים דחודש אלול - "המלך בשדה ומראה פנים
 שוחקות" - ימי הסליחות דשנת ה'תנשי"א ה"י תהא שנת אראנו
 נפלאות - נפלאות אראנו, כ"ט אלול יום הולדת כ"ק אדמו"ר
 הצ"צ, ערב ר"ה דשנת ה'תשנ"ב - ה"י תהא שנת נפלאות בינה.

תוכן הענינים

שיחות

- 6 בריך רחמנא
 8 צמצום דמרובע ועיגול
 12 תלת קשרין
 13 מעלת הגילויים בשנת תשנ"ב על תנשי"א

לקוטי שיחות

- 14 ענין אות ג' ואות ד'

אגרות קודש

- 15 תפילה אחר חצות כשמתחיל לפני חצות

נגלה

- 16 בענין עירבוב השטן
 20 בענין זכרון תרועה
 21 צריך לתקוע מעומד

שונות

- 25 תקון ליל שבועות - דפוס סלאוויטא (גליון)
 29 רחיצת הידים והרגלים לפני התפילה
 29 האם ה"י הרמב"ם תלמידו של הר"י מיגאש
 30 והוי מודה על האמת
 30 מהדורא קמא של הרמב"ם

31	תכלת בזמן הזה.
31	מעלת תפילה ביחידות.
31	עוד על "הקריאה והקדושה".
33	גילוי עתידות בהקריאה והקדושה.
33	מהות וזהות עורך העיתון.
34	פרטים אודות מכתב הבעש"ט להתולדות המודפס בהתמים.

מעל דפי קובץ זה רוצים אנו לאחל ברכת "מזל טוב - מזל טוב" לאחד מסופרינו היקרים וכו' שהעשיר את קובצינו זה ע"י כתיבתו במשך זמן רב, [ובתקוה על העתיד בעזרהיית]. החתן התמים **שמואל שני קראוס** לרגל חתונתו עב"ג **פרומא** שתחי' כ"ה אלול "בו **תנשא** מלכותך" ושיחי' בנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה כפי שהם מוארים במאור שבתורה זוהי תורת החסידות.

* * *

הננו מאחלים לכל הכותבים והקוראים שיחיו ולכל בית ישראל כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות גם יחד.

המערכת

מספר פאקסימיליא לשלוח הערות: 953-9720 (718)

לזכות

כ"ק אדמו"ר שליט"א

נשיא דורנו

לאריכות ימים ושנים טובות מתוקות ושמחות

★

לכבוד ראש השנה הבעל"ט - ה'תשנ"ב

ה' תהא שנת נפלאות בינה



נדפס ע"י

הרה"ת ר' זאב מאיר וזוגתו מרת דבורה ח' רייזיל שיחיו
ובנם אהרן שיחיו קדנר



נדפס ע"י

הרה"ת ר' כתיאל וזוגתו מרת חנה עלשא שיחיו
ובנם בן ציון שיחיו וכתם ח' מושקא שתחיו שפיטוב

ברכה מיוחדת

לאליעזר סילבר נ"י ופנחס גוביץ נ"י.

E.S.T. COMPUTERS (לשעבר מידווד קמפיוטרס)

4403 14 AV. - 718 - 972-4648

חנות המחשבים של אנ"ש

THE COMPUTER STORE FOR ANASH

על העזרה הרבה בתחום המחשבים המסייעת להוצאת הקובץ שלנו
"הערות וביאורים" על צד היותר טוב.

והננו לברכם בכתיבה וחתימה טובה ושנת הצלחה בגו"ר בביאת
משיח צדקנו תיכף ומיד ממש.

ש י ח ו ת

ברוך רחמנא

הרב לוי יצחק ראסקין
דומ"צ קהילת ליובאוויטש - לאנדאן

בהתוועדות דשי"ק העבר (תבא), התייחס כשיק אדמו"ר שליטי"א לחנוסה של תפלת לילדים קטנים שנדפס בהתחלת הסידור, ובמיוחד הזכיר הנוסח "ברוך רחמנא כו"ו. ומכיון שכבר מזמן נתקשיתי בנוסח הנדפס בזה, אמרתי אפרש שיתני לפני רבנו ותלמידיהוון, אולי ייענה אחד לבוא ביישבנה.

א) נוסח "ברוך רחמנא כו"ו" מקורו בש"ס ברכות מ', והוא בש"ע או"ח סי' קפ"ז סי"י (סי"ג בש"ע אדה"ז) לומר שהיא עולה במקום ברכת "המוציא לחם מ"ה", ובר"ס קפ"ז מובא לענין ברכה אחרונה "במקום ברכת הזון" (וכ"פ אדה"ז שם סי' ד'). ועוד צריך להשלים עליו ברכה ב' וגי' ואף כי המג"א (ר"ס קפ"ז) הביא נוסח (שונה) של "ברוך רחמנא" בשם הב"ח, וסיים ע"ז בשם הב"ח "יצא בדיעבד ולא לכתחילה כלל, כי"א לקטנים פחות מח' שנה" - הרי כבר כ' שם המחצית השקל: "יצא בדיעבד, היינו בשביל הזן בלבד".

(אמנם, המעיין בב"ח (שו"ס קצ"ב) בהעתיקו לשון זה, הרי מסדר בדבריו משמע דלקטנים סגי בהא לחוד, שהרי הכניס פס"ד זה. בין נוסח המקוצר של ברכה א' לקיצור ברכה ב' וגי' שו"ר שבזה מסתפק כנראה אדה"ז (קפ"ז שם) "שקטנים פחותים משמונה שנים שמחכים אותם בבהמ"ז מעט מעט (מכל ברכה עד שידעו לברך כל ברכה כתיקונה)". עכ"ל.

ב) בבי"י (סי' קפ"ז) הביא בשם הרשב"א, דכיון דמטבע ברכת הזן היא ארוכה = פותחת וחותמת בברוך, אי"כ אף בנוסח "ברוך רחמנא" לא יועיל אי"כ סיים בה "ברוך רחמנא דזן כולא", וכ"פ בש"ע (בשם "וי"א") וכן סתם אדה"ז שם. וא"כ תמו' לי, למה הנוסח בהסידור אינה מסיימת ב"ברוך".

ג) במקורות הנ"ל לא נזכר בשם "א-לקנא" בנוסח "בריד רחמנא". ומצאתיו רק בסיי רי"ט, בהרואה את חבירו שנגאל מצרה, שיכול לומר "בריד רחמנא דיהבך משכא דעלמא דיהבך לך, מביא הטיז (סקי"ב) מרבינו יונה "בריד א-לקנא כו" (במקום "רחמנא"). אלא שאדה"ז (בפייג מסבה"י סק"ד) צירף בי השמות בנוסח "בריד רחמנא א-לקנא מלכא דעלמא דיהבך לך ולא יהבך לעפרא". וכנראה שמה לוקח הנוסח בהסידור לבהמ"ז לקטנים.

ויש לעיין 1) מהי התועלת וההכרח בהזכרת בי השמות. 2) למה לא העירו בזה הנו"כ בסיי קס"ז וסיי קפ"ז. (בה בשעה שהמג"א מדויק בזה שהשמיט המחבר תיבת "מלכא) דעלמא". ולהעיר שבסיי קס"ז העמיד אדה"ז תיבת "דעלמא" בחצע"ג, ואילו בסיי קפ"ז השמיטו. כמו"כ להעיר למה לא ציין המג"א (בסיי קס"ז ס"ק כ"ב) דאף שהשמיט המחבר תיבת "דעלמא" במקומות הנ"ל, הרי הזכירו בסיי רי"ט (הנ"ל).

וכנראה שהנוסח "בריד רחמנא" כמו שהוא לפנינו, הרי מקורה בסידורים ישנים (אם כי לא בסידור אדה"ז). ונתוספה בסידור תורה אור כאשר נדפס לראשונה בארה"ב (וכן בחוברת "ברכות ותפלות" שי"ל אז ע"י המל"ח) ומשם הועתק לסידור "תהלת היי".

דרך אגב, יש להעיר בנוסח התפלה לילדים קטנים, דמחנכים אותו בברכת ענט"י וציצית, אי"כ גם לפני אומרם "תורה צוה" יחנכוהו בברכת התורה. ונ"ל א) דיתכן שיפסיק בין הברכה לאמירת הפסוק. ב) כיון דלכשיגדל קצת יצטרך לומר ג' ברכות (וכעת זה יותר מדי עבורו) הרי יותר כדאי לדחות אמירתו הברכה, עד שיוכל לומר כולם כתיקונן. דומה לזה זכורני בלקו"ש (כמדומה לפני שנתייכ) לענין מצות צדקה, למה אין מחייבין נכסי קטנים להשתתף. והביאור שם, מכיון שהקטן אינו יכול להבין למה מגבילים השתתפותו, ואין נותנין מנכסיו כל צרכי העני, ע"כ ראוי לדחות קיומו מצוה זו (בהשתתפות במגבית על בני העיר) עד שיגדל.



צמצום דמרובע ועיגול

הרה"ת מיכאל חנוך גאלאמב

בקונטי משיחות שייפ תצא (ייד אלול ונכלל בזה גם ייג אלול) מבאר בסעי' ו' ש"עבודת האדם בעולם היא באופן של יציאה ("תצא") ממקומו האמיתי - לא רק ביחס לעמידת הנשמה בעולם האצ"י ("טהורה היא") אלא גם (ובעיקר) ביחס לשרשה ומקורה הראשון - למעלה מכל סדר ההשתל' [כולל גם למעלה מצמצום הראשון] וכו' ראה שם בארוכה.

ועמ"ש למעלה מצמצוה"ר מוסיף בהערה 29:

"ובפרטיות יותר - לא רק הצמצום שבבחי' עיגול, אלא גם הצמצום שלפניו שהוא מרובע ולא עיגול (כדאיתא בספרי קבלה, ומובא לעתים נדירות בדרושי חסידות (ראה סה"מ תרנ"ט ע' עז בהערה ד"ה רושם. וש"נ))". ע"כ.

ועוד בזה, בהערה שלפניו הע' 28:

"ויש לומר ש(כי תצא ל)מלחמה" רומז גם על הצמצום, שהוא כמו מלחמה כביכול לצמצם את האור, ובפרט בצמצום הראשון שהוא בדרך סילוק". ע"כ בהערה 28.

[ובעת אמירת השיחה (שהי' אור לייג אלול) אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א - "וכמדובר אין די התוועדות פון די שנים שלפניו", והכוונה לשנת תשמ"ה בד"ה באתי לגני ביו"ד שבט והמשכו ד"ה ארבעה ר"ה הם וגם אחרי"ז בפר' יתרו ובהשיחות דפר' יתרו ותצוה. וגם בשנת תשמ"ז ד"ה החודש שי"ל מוגה בקוני' ב' ניסן תשמ"ח].

ואפשר להעיר שהפ"י דמרובע ועיגול. הוא ע"ד בגשמיות דהנה החילוק בין דבר עגול למרובע הוא, שהעיגול אין לו ראש וסוף ואין לו קצוות לאחיזה וממילא אין לו התיישבות. משא"כ המרובע יש לו תחלה וסוף ויש לו קצוות לאחיזה ולהתיישבות.

כמו"כ יובן למעלה שעיגול הוא אור שאין בו ראש וסוף ואינו שייכות להתיישבות בכלי, והוא נשאר בבחי' מקיף וסובב, וכמו סובב כ"ע. וזה נרמז באות סמ"ך שהוא עגול.

משא"כ מרובע קאי על אור שיש לו ההגבלה דראש וסוף מעלה ומטה כו' ושייך להתיישבות בכלי. ואף שגם המרובע מקיף הנמצא בחלל, מ"מ ה"ה שייך לאחיזה והתיישבות והיינו שאפשר להמשיכו בכלי בפנימיות. וזה מרומז באות מ"ם שתומה.

(וכמדומני שכתוב באיזהו מקומן שיש עוד חילוק שבעיגול, הנקודה האמצעית הוא בריחוק מהעיגול בשוה בכל העיגול, משא"כ במרובע שיש מקומות שקרובות יותר להצדדים של הריבוע. ולמעלה עיגול היינו אור שהוא שלא בערך והכל שוים לפניו, וכמו סובב כ"ע שמאיר בכל העולמות בשוה כי הוא באי"ע, וריבוע הוא אור מקיף אבל אינו בשוה בכ"מ).

והמשל המובא בכ"מ הוא כמו השפעת הרב לתלמיד שמה שמבין התלמיד הוא השפעת אור פנימי שבערך כלי השכל של התלמיד. ויש גם ההשפעה זו עומק השכל שא"א לו לקבל ונשאר עליו בבחי' מקיף, והוא מרגיש עכ"פ שיש בזה עוד עומק שא"א לתפוס. ולאחר יגיעה כו', או לאחר ארבעין שנין קאי על דעתי דרבי'. והיינו משום שעומק זה, אעפ"י שעתה הוא בבחי' מקיף מ"מ ה"ה מקיף השייך לפנימי, ואפשר להמשיכו בכלי (לאחר זמן). וזה נק' מקיף הקרוב, והוא הדוגמא לאור בבחי' מרובע.

וישנם ענינים אצל הרב שהם בבחי' שתום בעצם שא"א להתגלות בכלי התלמיד (וכמו האוצר) ונשארים שתומים, ונק' מקיף הרחוק והוא דוגמא לעיגול. (ולהעיר שלפעמים מבואר שלאחר מ' שנין קאים גם על עצם שכל הרב שבבחי' מקיף הרחוק). [ראה בכ"ז עדר"ת ד"ה העושה סוכתו, ובד"ה ויהי בנסוע תרס"ט כל הנהנה תרנ"ב ועוד].

ועכ"פ מכל הנ"ל מובן שלעולם העיגול רומז על דרגא נעלית יותר מריבוע. ועד"ז גם בנוגע לצמצום, שצמצום הראשון הוא בבחי' עיגול, והאור שלפנה"צ מקיף סדר ההשתל' באופן דמקיף הרחוק שאינו בערך להעולמות שבתוך החלל ומק"פ. ויוצא לפי"ז שהצמצום דמרובע הוא לאחר הצמצום הראשון (שבבחי' עיגול).

וכן הובא בדא"ת בכ"מ שעולם המלבוש שלאחח"צ הוא מרובע וגם בו היא צמצום וכו'.

ולפי"ז צע"ג בדברי כ"ק אדמו"ר שליט"א שחוזר כמה פעמים ע"ז שהצמצום דמרובע הוא צמצח"ר שבבחי עיגול.

ויש להביא ע"ז מה שנאמר בד"ה בחודש השלישי תשליג (המשך)
בהערה 25:

"ודלא כמו שנכתב בהשיחה דשי"פ בשלח - (ד"ה ובניי הלכו אות ב') - שבתחלה היא חלל ומקום פנוי, והאוא"ס ממלא מקום החלל ובאמת אין שייך לומר לפני הצמצום הלשון מקום פנוי, כ"א לאחר הצמצום..." ע"כ. והרי מכאן מוכח לכאורה שבעניינינו אינו מדבר על צמצום שבבחי סילוק עד שנעשה מקו"פ, כי אין שייך מקו"פ לפני צמצח"ר.

ולכן לפי"ז צ"ל בשיחה זו שמדובר על המ"ם סתומה שלפנה"צ וכדאיתא בד"ה העושה סוכתו עדרי"ת שמ"ם וסמ"ך מושרשים גם בהאוא"ס שלפנה"צ. המ"ם קאי על כללות האור שבהמשכה (או על האור השייך לעולמות שבלפני הצמצום גופא הוא האור שבבחי מקיף הקרוב - טהי"ת שלפנה"צ). והסמ"ך קאי על ההעלם העצמי (או על האור שלמעלה משייכות לעולמות, שלפנה"צ גופא הוא אור שבבחי מקיף הרחוק - טהי"ע שלפנה"צ).

וא"כ מ"ש בהשיחה שהמרובע הוא לפני הצמצום, י"ל שהכוונה להשרש של המרובע (עולם המלבוש) שלאחח"צ, והוא המ"ם סתומה שלפנה"צ שקאי בכללות על כללות האור שבהמשכה כמ"ש בעדרי"ת שם.

ואף שיש העיגול שלמעלה גם מזה (וכמ"ש בעדרי"ת שם) שהוא ההעלם העצמי, מ"מ אין זה צמצום (שבבחי עיגול) שהרי הוא ההעלם העצמי שלא שייך בו צמצום, כי צמצום שייך רק בהאור ולא בהעצמות כידוע (משא"כ כללות האור הוא ע"י צמצום ונקי מרובע כנ"ל).

וכ"ז הוא לכאורה רק באם הכוונה אינו להמקו"פ דמרובע הנקי אויר קדמון, הובא בד"ה רושם סה"מ תרנ"ט ע" ע"ז. אבל אלי"כ הדבר, והכוונה לאויר קדמון שאויר קדמון הוא קודם

צמצום הראשון שבע"ח (וכמ"ש בתרני"ט בהערה), אז לא יהי אפשר לומר כנ"ל. כי אויר קדמון הוא ע"ש שתי הרשימות [האי] של אי"ס הנקי אור קדמון, והבי' של המלבוש הנקי יו"ד. שביחד נעשה אויר קדמון כמו שמבאר שם בהערה ברני"ט] והרי רשימו שייך דוקא **לאחר** צמצום שנשאר מקו"פ וזה אי"א וכמו לעיל מדי"ה בחודש השלישי תש"יג.

אם לא שנאמר שיש שורש לכל ענינים אלו גם לפנה"צ, ודוחק גדול לומר כן ובפרט כנ"ל מדי"ה בחודש השלישי דלעיל. או י"ל כמז"ש בארוכה בהספר **"לב לדעת"** ש"ל ע"י התמימים ד-770 לקראת מלאת ארבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א. וע"ש בארוכה בע' שעה ואילך.

≈ ≈ ≈

עוד יש להעיר עמ"ש בהערה 28: "ש"כני תצא ל]מלחמה" רומז גם על צמצום שהוא כמו מלחמה כביכול לצמצם את האור, ובפרט בצמצום הראשון שהוא בדרך סילוק" ע"כ ההערה, דמשמע לכאורה שהחידוש של כ"ק אדמו"ר שליט"א הוא ש"למלחמה" רומז על הצמצום.

ואולי י"ל שגם "כי תצא" נכלל ברמז זה (להצמצום). והענין בזה, שהרי מדבר כאן על יציאה בשביל מלחמה. שיציאה כזו היא גם חלק מהמלחמה, כי לולי המלחמה לא הי' צריך ליציאה (אלא להיפך מזה כי תבוא) ונקי יוצא **צבא** גם על היציאה **יוצא** צבא. אלא שעיקר המלחמה הוא לאחר שכבר נמצא בחוץ לאחר שיצא.

ואם איתא שגם "כי תצא" הוא חלק מהמלחמה, (שהוא הצמצום) אפ"ל ש"כי תצא קאי על **יציאת האור** והמשכתו מהתכללותו בעצמות המאור. וכמז"ש בד"ה החודש דלעיל (תשמ"ז) שהמשכת האור שבבחי' גילוי (- יציאות האור) מהאור הכלול בעצמות המאור ממש (ראה גם הדיוק ב"ממש") הוא **"ע"י צמצום עצום"** - מלחמה.

ורק שעיקר המלחמה הוא בצמצום הראשון כמ"ש בהערה זו, **"ובפרט** בצמצום הראשון שהוא **בדרך סילוק"**, (משא"כ לפני"ז שאין הצמצום בדרך סילוק והתעלמות, ראה בזה בתורת שלום ע' 147) אבל מ"מ גם לפני"ז ישנה ענין של מלחמה.

ובאופן אחר קצת, שאף אם לא נקי היכי תצא", חלק המלחמה, עכ"ז, הכוונה בשעת היציאה גם לפני התחלת המלחמה הוא הכוונה להמלחמה. די"ל שהוא ע"ד הנתי בהמשך שבועות תשי"ד ותרכ"ה שבהגילוי כלול כוונת הצמצום וכו' כמשנית שם בארוכה. וכ"ז הוא בד"א בלבד.



תלת קשרין

הת' שניאור זלמן פרקש
 ≈ תות"ל 770 ≈

בשיחת כ"ק אדמו"ר שליט"א ליל ג' דסליחות השתא, דיבר אודות התלת קשרין דמתקשראן דא בדא ישראל באורייתא ואורייתא בקוב"ה, והוסיף וישראל באורייתא, ולאחמ"כ הקשה דלכא"ו נראה שיש רק ב' קשרין ישראל באורייתא ומזה לקוב"ה, ואמאי כתב תלת (והוסיף שלכא"ו היי שייך לומר תלת ענינים או תלת מדרגות, י"ל שכן הלי בזוהר פ' אחרי דע"ג ע"א תלת דרגין ולא תלת קשרין כך מובא בסה"מ תרנ"ז ס"ע כ"ח ועייש בשוה"ג בהגה"ה ביתר פירוט וכן בפנים המאמר עיי"ש, ומוסיף שם "וכפה"נ כ"ק רבינו אדמו"ר זצוקלה"ה ני"ע אמר בכל פעם בלי תלת קשרין כ"ו שכן נזי בכל הדרושים", ע"כ. ועיין בהמאמר דל"ג בעומר המובא לאח"ז, בהערה 48 המתקת לשון רבותינו נשיאינו בלשון דוקא תלת קשרין אינו מתקשראן לשון שלא מצינו (לע"ע) בשום מקום בדרז"ל חוץ במאמרי ודרושי חסידות כי עיקר ההדגשה היא ההתקשרות שמצד עצם התורה שלמעלה מהשתלשלות והסביר בשיחה שהקשר הגי הוא העיגול שנעלה מכל הקשרים וכו'.

ויש לפרש את ענין העיגול שאמר בשיחה. כמבואר בקוני ל"ג בעומר מ"ט (ד"ה פתח רשב"י ל"ד) שהסדר דהגי קשרים הוא כמו טבעת (עיגול) שאין בו ראש וסוף שבתחלה ישראל מתקשרין דאורייתא ואורייתא בקודב"ה ולאח"ז הקשר דקוב"ה וישראל וזהו הקשר דישראל וקוב"ה שלא עיי אמצעות התורה, מצד שהשרש דישראל הוא בעצמות, ע"כ הוא הביאור מהמאמר שם ריש אות ה'.

וגם ממשיך לבאר שהקשר הנ"ל דישראל וקוב"ה שלא ע"י אמצעות התורה הוא לאחר שישראל מתקשרין באורייתא ועל ידה בקוב"ה אז מתגלה השרש דישראל שלמעלה משרש התורה, (והיינו הקשר דישראל בקוב"ה הנ"ל) ומוסיף שם שלאחרי שמתגלה בישראל השרש בעצמותו ית', הם ממשיכים זאת גם בתורה, וע"ד דוד שהי מקשר תורה דלמעלה וקוב"ה וזאת מכיון שהשרש דישראל הוא למעלה מהשרש דתורה לכן ע"י עסק התורה נמשך בה מהעצמות ממש! עכת"ד במאמר הנ"ל ומזה נבין דברי כ"ק אד"ש כשאמר את סדר התלת קשרין הוסיף בסוף וישראל באורייתא דהיינו הקשר הרביעי, ועי"ש באריכות החסבר ואכ"מ.

(ובדאי"ג בשיחה הזכיר כ"ק אד"ש הענין דסו"מ ועש"ט הוא עבודת הצדיקים, ובקש שלום הוא עבודת הבעי"ת, ועיין בזה אריכות בקוני ו' תשרי תשי"ג (שובה ישראל גוי תשליז (א)) שהם ג' סוגי אהבה ומסביר שם שהאהבה דבקש שלום הוא בכל מאודך וכותב שם שזהו אמיתית ענין התשובה שמרוצה כמקודם החטא "זדונות נעשו לו כזכיות" עד לזכיות ממש וכן בפירוש אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א (בשיחה).



מעלת הגילויים בשנת תשנ"ב על תנש"א

דר. ברוך טראפלער
 ≈ תושב השכונה ≈

בשיחת ש"פ תצא י"ד אלול השתא מבאר כ"ק אדמו"ר שליט"א בענין אראנו נפלאות שהוא ענין גילוי פנימיות עתיק שבזמן הגלות הוא נפלא ומופלא ממך.

ובשיחת ט"ו אלול מבאר שהגילוי דהשנה היא עד מדרגת החכמה וזהו "אראנו" בחי' הראי' שהיא בחי' החכמה ושנה הבעל"ט היא שנת נפלאות בינה' בחי' הטעימה.

ובהערות דשיחת י"ד אלול מבאר שהגילוי דתנש"א הוא באופן ד"הגיע זמן גאולתכם" אן רירען.

ויש לבאר זה עפ"י המבואר בחסידות שגילוי עתיק (תענוג) הוא בבינה שדוקא אז קולטו המקבל ומתענג מזה כשנתגלה אצלו בהבנה והשגה במה שיש להתענג - בחי' התענוג. משא"כ בחכמה עוד לא נקלט בכלי המוחין של המקבל, וכמו שמבאר כ"ק אד"ש בלקו"ש ח"ז ע' 277 מה שדוקא נשיאי חב"ד הוסיפו הענין של ד' כוסות בסעודת משיח משא"כ אצל הבעש"ט הי' רק "סעודה" - מצה, כי ענינה של חסידות חב"ד לפרסם ולהסביר תורת הבעש"ט בהבנה והשגה דוקא "ולהכניס בה טעם ותענוג" שהוא ענין היין שיש בו טעם וגורם לשמחה ותענוג ואין אומרים שירה אלא על היין משא"כ מצה לחם עוני ואין בה טעם כמו חמץ, ולכן מצות הס ג' כנגד ג' מוחין דאבא ויין הם ד' כוסות כנגד ד' מוחין דאימא כי השמחה ותענוג וגילוי העתיק הוא בבינה.

וזהו כונת כ"ק אד"ש בהמעלה דשנת נפלאות בינה על אראנו נפלאות שהוא אן רירען שלא נקלט עדיין בכלי המקבל שאינו מבין עדיין בטוב טעם משא"כ גילוי הנפלאות בבינה הרי אז נתגלה עתיק בשלימותה "כי התגלות עתיק (תענוג) היא בבינה" (ראה ח"ז שם) שזהו ענין דגאולה העתידה גילוי פנימיות עתיק!



ל ק ו ט י ש י ח ו ת

ענין אות ג' ואות ד'

הת' יי"צ אייוס
≈ תלמיד בישיבה ≈

בליקוט לפרשת תבא ש.ז. סוף אות ג' "ומזה מובן גם בנוגע להגימט' של אותיות אלו מספר ג' ומספר ד' דמספר ג' מורה על הנתינה, כמו שהוא מצד הנותן ("גומלי") ואילו ד' מורה כפי שהוא מצד המקבל ("ח"דלים") עכלה"ק.

ולהעיר מלקו"ש חכ"ו וארא (שיחה א') בהא דיש ג' מצות וד' כוסות, דמצה בלי טעם וכוי מורה על השפעה מהנותן בלי עבודת המקבל, וד' כוסות עם טעם וכוי מורה על השפעה ט"י טרודה

המקבל, ועדיין ג' אבות - משפיעים, ד' אמהות - מקבלים ועי' בהע' 34 וש"נ ובהע' 39 שם ואכמ"ל.

א ג ר ו ת ק ו ד ש

תפילה אחר חצות כשמתחיל לפני חצות

הרה"ת מיכאל חנוך גאלאמב

באגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"ה אגרת איתקי וזהל"ק:
 "א) במ"ש חו"ד ... להתחיל ברוך שאמר אחר חצות.

"הנה לדעתי לא נכון הדבר, כי אף שיש לישב ע"פ דין בקושי עכ"פ כיון שקורא ק"ש קטנה וכו' ... וכמובן שאין זה דומה אם מתחילים בעוד מועד ומתפללים כל העת אלא שבד"מ [=שבדרך ממילא] מגיעים לבי"ש בחצות, דאז עכ"פ עסקו בענין התפלה וההכנה לזה מקודם, משא"כ בנדון דידי... שאין לזה שייכות לתפלה והכנתה".

ואולי יש להעיר עדיין מגליוני השי"ס (להר"י ענגיל)
 ירושלמי ברכות סע"י נד וז"ל:

"זמן תפלה יש חידוש בירושלמי ברכות שם פ"ד ה"א דאם מתחיל להתפלל לפני הזמן ומאריך בתפלתו עד שמגיע בתפלתו לתוך הזמן שפיר דמי ע"ש דאמר על ידי דרב מאריך בצלות סגין הוה מגיע לנעילת שער שמים ע"ש בפני משה. ומתוס' ע"ז פ"ק מתבאר כזה להיפוך דאם מתחיל בתוך הזמן ויוצא מן הזמן ג"כ שפיר דמי עש"ה בהך דכמה זעמו רגע כו'. ועכ"פ מבי' הדברים הנ"ל מתבאר דא"צ שתה"י כל התפלה בזמן רק מקצתה או ההתחלה או הסוף". עכ"ל.



נגלה

בענין עירבוב השטן

הת' יי"צ אייוס
≈ תלמיד בישיבה ≈

בשו"ע או"ח סי' תקפ"ד כותב אדה"ז י"וש מדלגין אבינו מלכנו חטאנו לפניך לפי שא"א וידוי בר"ה שלא ליתן פתחון פה למקטרג כ"ו ואפי' וידוי ממש אין למנוע בשעת התקיעות שהשטן הוא מעורבב ונכון הדבר להתוודות בלחש בין התקיעות בשעה שהציבור אומרים יר"מ כו"ו עכלה"ק וע"ז יש להקשות לכא"ו כמה קושיות ומחם: א) משי"כ שבשעת התקיעות דוקא השטן מעורבב אבל שאר היום אינו מעורבב, ולכא"ו בכל היום דר"ה הי' צריך להיות מעורבב שהרי ה' דברים עושים כדי לערבב את השטן, א) תקי"ש כל חודש אלול (מיום א' ואילך) והכוונה לערבב את השטן, הוספות לשו"ע אדה"ז סי' תקפ"א סעי' א' (להגרנ"ב דובראוונא), לקו"ש חכ"ד ע' 223 ובהע' 16 ובע' 224 ובהע' 23 ושי"ו. ב) הא דאין מברכין חודש תשרי בהשבת שלפני ר"ח (היינו ר"ח) נסמן בלקו"ש שם הע' 3, ג) בער"ה אין תוקעין שיהא השטן סבור שעבר יום הדין - נסמן שם הע' 12, 13, ד) בתפלת ר"ה לא נזכר בכלל שהוא ר"ח שלא ידע ולא יבוא לקטרג נסמן שם הע' 1, ה) אין גומרים ומתחילין את התורה בר"ה (כ"א בשמחת תורה) שלא ידע מתי ראשית ואחרית השנה, נסמן הע' 12, 13, ולכאורה ע"י כהנ"ל וודאי מעורבב השטן לגמרי, ולמה אינו מעורבב כ"א ע"י תקי"ש בר"ה דוקא עד שרק אז מותר להתוודות.

ועוד אם לא מעורבב השטן ע"י ה' פעולות הנז' מה התכלית בעשייתן, ולאידך מוצאים אנו שע"י פעולה אחד תקי"ש בר"ה נתערבב השטן ואין צורך לכל הנ"ל.

ב) משי"כ שבשעת התקיעות השטן מעורבב צריך להבין דהנה פעולת תקי"ש לערבב השטן מקורו במסי ר"ה (ט"ז, ע"א) "אמר ר"י ... למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין כדי לערבב את השטן" ופירש"י "שלא ישטין, כשישמע ישראל מחבבין את המצות מסתתמין דבריו" היינו שפעולת העירבוב הוא בתקיעות דמעומד דוקא וא"כ בעצם תקי"ש בר"ה איזה

המקבל, ועדיין ג' אבות - משפיעים, ד' אמהות - מקבלים ועי' בהע' 34 ושי"נ ובהע' 39 שם ואכמ"ל.

א ג ר ו ת ק ו ד ש

תפילה אחר חצות כשמתחיל לפני חצות

הרה"ת מיכאל חנוך גאלאמב

באגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"ה אגרת איתקי וזהל"ק:
 "א) במ"ש חו"ד ... להתחיל ברוך שאמר אחר חצות.

"הנה לדעתי לא נכון הדבר, כי אף שיש ליישב ע"פ דין בקושי עכ"פ כיון שקורא ק"ש קטנה וכו' ... וכמובן שאין זה דומה אם מתחילים בעוד מועד ומתפללים כל העת אלא שבדי"מ [=שבדרך ממילא] מגיעים לב"ש בחצות, דאז עכ"פ עסקו בענין התפלה והחכנה לזה מקודם, משא"כ בנדון דידי'... שאין לזה שייכות לתפלה והכנתה".

ואולי יש להעיר עדיין מגליוני השי"ס (להר"י ענגיל)
 ירושלמי ברכות סעי' נד וז"ל:

"זמן תפלה יש חידוש בירושלמי ברכות שם פ"ד הי"א דאם מתחיל להתפלל לפני הזמן ומאריך בתפלתו עד שמגיע בתפלתו לתוך הזמן שפיר דמי ע"ש דאמר על ידי דרב מאריך בצלות סגין הוה מגיע לנעילת שער שמים ע"ש בפני משה. ומתוס' ע"ז פ"ק מתבאר כזה להיפוך דאם מתחיל בתוך הזמן ויוצא מן הזמן ג"כ שפיר דמי עשייה בהך דכמה זעמו רגע כו'. ועכ"פ מבי הדברים הנ"ל מתבאר דא"צ שתהי' כל התפלה בזמן רק מקצתה או ההתחלה או הסוף". עכ"ל.



נ ג ל ה

בענין עירבוב השטן

הת' י"צ אייוס
≈ תלמיד בישיבה ≈

בשו"ע או"ח סי' תקפ"ד כותב אדה"ז "ויש מדלגין אבינו מלכנו חטאנו לפניך לפניך לפי שא"א וידוי ברי"ה שלא ליתן פתחון פה למקטרג כו' ואפי' וידוי ממש אין למנוע בשעת התקיעות שהשטן הוא מעורבב ונכון הדבר להתוודות בלחש בין התקיעות בשעה שהציבור אומרים יר"מ כו"ו עכלה"ק וע"ז יש להקשות לכא' כמה קושיות ומחס: א) מש"כ שבשעת התקיעות דוקא השטן מעורבב אבל שאר היום אינו מעורבב, ולכא' בכל היום דר"ה ה' צריך להיות מעורבב שהרי ה' דברים עושים כדי לערבב את השטן, א) תק"ש כל חודש אלול (מיום א' ואילך) והכוונה לערבב את השטן, תוספות לשו"ע אדה"ז סי' תקפ"א סעי' א' (להגרני"ב דובראוונא), לקו"ש חכ"ד ע' 223 ובהע' 16 ובע' 224 ובהע' 23 ושי"נ. ב) הא דאין מברכין חודש תשרי בהשבת שלפני ר"ח (היינו ר"ה) נסמן בלקו"ש שם הע' 3, ג) בער"ה אין תוקעין שיהא השטן סבור שעבר יום הדין - נסמן שם הע' 12, 13, ד) בתפלת ר"ה לא נזכר בכלל שהוא ר"ח שלא ידע ולא יבוא לקטרג נסמן שם הע' 1, ה) אין גומרים ומתחילין את התורה ברי"ה (כ"א בשמחת תורה) שלא ידע מתי ראשית ואחרית השנה, נסמן הע' 12, 13, ולכאורה ע"י כהני"ל וודאי מעורבב השטן לגמרי, ולמה אינו מעורבב כ"א ע"י תק"ש ברי"ה דוקא עד שרק אז מותר להתוודות.

ועוד אם לא מעורבב השטן ע"י ה' פעולות הנז' מה התכלית בעשייתן, ולאידך מוצאים אנו שע"י פעולה אחד תק"ש ברי"ה נתערבב השטן ואין צורך לכל הני"ל.

ב) מש"כ שבשעת התקיעות השטן מעורבב צריך להבין דהנה פעולת תק"ש לערבב השטן מקורו במס' ר"ה (ט"ז, ע"א) "אמר ר"י ... למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין כדי לערבב את השטן" ופירש"י "שלא ישטין, כשישמע ישראל מחבבין את המצות מסתתמין דבריו" היינו שפעולת העירבוב הוא בתקיעות דמעומד דוקא וא"כ בעצם תק"ש ברי"ה איזה

עירבוב יש ועייכ צ"ל הכוונה למשייכ הירושלמי (נסמן בלקו"ש שם העי 23) דהשופר מזכירו ע"ד משייכ "ביום ההוא יתקע בשופר גדול" שמזכירים אותו את יום דינו לעיל, ומתערבב עייז ולא ישטין (ראה לקמן), אך עפייז צ"ל מאי אולמי מתקייש דאלול אשר עיי עדיין לא נתערבב השטן אף שכי הגרני"ב דובראוונא (שם) שזה טעם על תקייש דאלול וז"ל: "מנהג קדמונים לתקוע בשופר בכל חודש אלול כו' וגם עיי קול שופר מתערבב השטן ולא ישטין על ישראל כי נזכר ליום דינו לעתיד שיבולע המות לנצח" עכ"ל ואייכ למה עיי תקייש דאלול לא נתערבב ועייכ אסור להתוודות ואילו בתקייש דר"ה מותר להתוודות.

ג) משייכ שרק "אין למנוע" להתוודות, ולאח"ז שאף גם "נכון חדבר להתוודות" וממני"פ.

ד) משייכ שיתוודה "בלחש" דוקא מה הכוונה וכי לא ישמע אם יתוודה בלחש (ובמחח"ש סי"ב כי בשם האריז"ל דיתוודה בלחש, וכף החיים כי דזה מכוון עם הנהגת מורו דבזוהר לא אסר כ"א בקול רם עיי"ש. אמנם עפיי פשוט מה החסברה לזה).

וי"ל בדא"פ עכ"פ בחקדים מה שהקשה כ"ק אד"ש בלקו"ש שם עי 222 - השטן הי"ה מלאך ובה"ד של מעלה וכו' ואיך שייך לומר שיכול לערבבו ולהטעותו בדבר כ"כ, ושלא ידע מחמת מנהגים הנז' שהוא ר"ה, דבר הכי מפורסם, נדפס בלוחות וכו' וכו' עכ"ה"ק ומפרש עירבוב השטן בבי אופנים, א) עיי תקייש בחודש אלול ואי עשיית דברים אלו חושב השטן שבוודאי כבר זכו בדין ואין במה לקטרג עליהם, ובמילא קטרוגו בר"ה הוא על הספק ובלי חוזק ועוד שאינו רואה שום תועלת בקטרוגו ואינו מקטרג כלל וכלל. ב) להיפך - עיי אי עשיית דברים אלו חושב השטן שמאחר שחסר הזכויות וההתעוררות של הדברים האלו ושעייכ איי"צ להאמץ לחפש חסרונות על בניי שבין כך לא יצליחו בדין ועייז פועל חלישות בקטרוגו.

והמעין בלקו"ש שם יראה שאופן האי בעירבוב השטן נפעל עיי התקייש דחודש אלול, אי ברכת חודש תשרי, והא דלא תוקעין בער"ה, ואופן הב' דעירבוב השטן נפעל עיי אי הזכרת ר"ח בתפלת ר"ה, והא דאין מסיימין ומתחילין בר"ה את התורה.

נמצא דבאלו הדברים הנעשין כדי לערבב את השטן קודם ר"ה (הם: א) תקי"ש דחודש אלול, ב) אי ברכת חודש תשרי, ג) לא לתקוע בער"ה, פעולתן לפעול עירבוב השטן באופן האי שיחשוב שבוודאי כבר זכו בדין ואיי"צ לקטרג כלל, ואילו הדברים הנעשין כדי לערבב את השטן בר"ה עצמו והם: א) אי הזכרת ר"ח בתפלה, ב) אי סיום והתחלת התורה בר"ה, פעולתן לפעול עירבוב השטן באופן ה' שיחשוב שבין כך לא יצליחו בדין ולא יחפש אחר עוד חסרונות בבני"י.

והנה על אופן האי יש להקשות איך רוצים לערבב את השטן שהא דאין עושין או עושין פעולות אלו הוא מאחר דכבר זכו בדין, הרי גם זה יודע השטן (כלומר הטעם על המנהגים) ולא יחשוב דכבר זכו ויקטרג אפי"ה (ועדי"ז הקשה שם סוף אות ד') ואילו לפי אופן ה' קושי"ז זו ליתא מאחר שבפעול חסר דברים אלו ועיי"כ מוכרח שיראה שאיי"צ לחפש כ"כ (כמשי"כ שם אות ז').

היוצא מזה דערבוב באופן ה' נעלה יותר, אך אינו שייך כ"א בר"ה לאלו הדברים שעושין בר"ה עצמו, כי בר"ה ה"ה מקטרג ואם יראה אז דאין להם זכויות לא יקטרג כ"כ, אך זה לא שייך לאלו הדברים שעושין קודם ר"ה.

אמנם לאידך יש חסרון באופן ה', דבאופן האי יתכן שיערבב השטן עד כדי כך שישתתמו דבריו לגמרי ולא ישטין כלל שאינו יכול לקטרג כי כבר זכו בדין, ואילו לאופן ה' הרי אף אם לא יתאמץ לחפש אחר עוד חסרונות ועיי"ז יצליחו בדין, אך מ"מ במה שכבר בידו הרי יכול לקטרג, ובמלים אחרות: הערבוב אינו מעכבו מלקטרג, ואינו אלא שלא יתאמץ לחפש הרבה קטרוגים.

נמצא החילוק בין ב' האופני עירבוב דהשטן הוא דלאופן האי יש מעלה בכמות העירבוב היינו שיתכן שעיי"ה העירבוב לא יקטרג **כלל וכלל**, אך מ"מ חסר באיכות העירבוב בזה שאינו מעורבב כ"כ שהרי יודע תכלית כל אלו הדברים אשר הוא כדי לערבבו כני"ל, ואילו לאופן ה' יש מעלה באיכות שהרי אף שיודע תכלית כל אלו הדברים ושהוא לערבבו מ"מ יהי מעורבב לגמרי כני"ל (ההסברה בזה) אך מ"מ חסר בכמות העירבוב יען אשר דברים אלו אינו פועלין שלא יקטרג כל עיקר אלא שלא יקטרג כ"כ היות שלא יחפש חסרונות וכני"ל בארוכה.

ועפכהנ"ל מובן למה אף דעושין כ"כ פעולות לערבב את השטן מ"מ נשאר הדין דאסור להתוודות, יען אשר בכל אלו האופני עירבוב יש חסרון גדול, באופן האי החסרון באיכות העירבוב כנ"ל, דהיות שיודע תכלית כל אלו המנהגים יתכן שלא יתערבב כלל, וע"כ אסור להתוודות, באופן ה' החסרון בכמות דאינו מעורבב כ"כ עד שלא יקטרג כל עיקר וודאי יקטרג והעירבוב הוא כדי לפעול למעט בהקיסרוג וא"כ מובן וגם פשוט שלא יקטרג ויתן לו במה לקטרג.

אך כ"ז ע"י ב' אופני עירבוב הנ"ל, אחרת הוא פעולת תק"ש וע"ד מש"כ הסמ"ג (הל' ר"ה, מובא בב"י סתקפ"ה) שתק"ש בר"ה הוא ע"ד "אדם שרואה מת שזוכר את יום המיתה, ומעורבב בזה ואינו יכול לקטרג" - משמע כל עיקר, והוא ע"י השופר מזכיר השטן את יום הדין לע"ל כמובא לעיל, שיש בעירבוב זה המעלה דכמות העירבוב שהוא כולו מעורבב ונסתמין דבריו לגמרי "אינו יכול לקטרג" וגם יש בו המעלה באיכות העירבוב שאף אם ידע תכלית הדבר דהיינו לערבבו חדא הרי זה אינו דאפי' בלי התכלית בעירבוב השטן "מצות היום בשופר", בנוסף ע"ז אין שום נפק"מ דבפועל מזכירו על יום המיתה, ולכן בתק"ש דר"ה שיש ב' המעלות אין כל חשש להתוודות, משא"כ בחודש אלול.

אמנם הטעם שהתק"ש מערבב השטן הוא שמזכירו על השופר גדול דלע"ל, כאשר האמת דמבואר דמבואר בלקו"ת ר"ה (ני"ט ג') ובכ"מ, שיש הפרש גדול בין תק"ש דר"ה ותק"ש דלע"ל (ורק התקיעה דיוה"כ הוא ע"ד השופר גדול דלע"ל (לקו"ת שם, סי' ג') ואיך מזכירו ע"ד השופר דלעתיד.

הנה בהע' 23 שם מבאר כ"ק אד"ש "שתוכן ופעולת תקיעה זו הוא אותו התוכן ופעולה שבהתקיעה דלעתיד ולכן יתבלע תיקף" עכלק"ק, מובן איפוא דאף דהשופר דר"ה הוא ע"ד השופר גדול דלע"ל, מ"מ אינו הענין ממש וע"כ אין בהזכרתו תוקף כ"כ כי אינו אלא מרמז על השופר דלע"ל ואינו השופר גדול באמת ע"כ אף דבפועל מותר להתוודות כי דהוא מעורבב לא כי כ"א שאין "למנוע" מלהתוודות אבל אין לומר שהוא דבר היותר טוב, וע"כ עכ"פ יתוודה בלחש שיעשה פעולות למעט בהווידי (כידוע דע"י תפלה בקול רם מעורר הכוונה ע"י סי' ק"א סעי' ב' והביאור בסה"מ תרנ"ט ע' ו') אך מ"מ אין לאסור ווידוי אפי' בקול רם מטעמא דביארנו.

בענין זכרון תרועה

בשו"ע אדה"ז הלי ר"יה סי' תקפ"ב סעי' ט' כ' "אם חל (ר"יה) בחול אומרים בתפלה ובקידוש יום תרועה מקרא קודש ואם חל בשבת אומרים (יום) זכרון תרועה" עכלה"ק. ויש לדקדק הלא אף דברי"ה שחל בשבת אינו תוקעין בשופר עדיין יום תרועה הוא ואינו אלא שבפועל אין תוקעין ומריעין מצד גזרת רבה (ר"יה), כט ע"ב, סוכת, מ"ב, ע"ב), "הכל חייבין בתקיעת שופר ואין הכל בקיאים כו' גזרה שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירונו די אמות ברה"ר" וכן פסק כ"ק אדה"ז (סי' תקפ"ח סעי' ד') דאילו גזירת רבה וודאי היו תוקעין, ועוד דהא דאין תוקעין ברי"ה שחל בשבת אינו אלא בגבולין אבל במקדש תוקעין (ר"יה כ"ט ע"ב) אי"כ שפיר יום תרועה ומאמרו דאף דכשחל בחול אומרים יום תרועה כשחל בשבת אומרים זכרון תרועה משמע שבעצם אינו יום תרועה ולאידך בעצם הוא יום זכרון תרועה, ורק לפי ההוי"א דהגמ' שם יום זכרון תרועה קאי על ר"יה שחל בשבת ודחו זה לגמרי, בתרי פירכי, ואף דז"ל דכיון דבפועל אין תוקעין ע"כ מתאים יותר לומר שהוא רק יום זכרון תרועה, אבל א) לכאוי אי"ז מספיק טעם לשנות טופס הברכה (ועד"ז עי' סי' ק"פ סעי' ד') ב) עי"ז מוציאו מידי יום תרועה בעצם, אף דבאמת אינו כן, ואינו אלא שבפועל אין תוקע. (ובאמת אפי' כשחל בחול ה"ה יום זכרון תרועה כדאיתא בגמ' (ר"יה, כ"ח, ע"ב)) אף דהא דאין תוקעין ה"ה מצד טעם צדדי כו'.

ויובן בהקדים: למה ואיך דחו חז"ל מ"ע מה"ת רק מפני חשש "שמא יעבירונו כו" (ובמילא הא ד"העמידו דבריהם לבטל ד"ת בשב ואל תעשה" והטעם מאחר ש"השוו דבריהם לשל תורה" ולי כ"ק אדה"ז סי' תקפ"ו סעי' כ"ב ועי' סי' תרי"ג סעי' י' (עי' גיטין, ל"ז ע"ב)) ולדוגמא שאסרו לעלות על האילן או לשוט ע"פ המים להגיע לשופר אף דאינו אלא גזירות ד"ס (עי' סי' שליו סעי' א', סי' שלי"ט סעי' א', ובכ"מ) מ"מ בעשייתו דברים אלו הרי וודאי עובר עליהן, אבל כאן אסרו רק מצד חשש, ואף גם לא ד"ת כ"א ד"ס ש"אין לנו עכשיו ר"ה גמורה" (כמ"ש בס"י שמ"ה סעי' י"א. עי' ספה"מ מלוקט ח"ג ע' רצ"ג)) והלא אף לעשות נח"ר לנשים התירו לעבור על ד"ס ואפי' על ברכה לבטלה

דמברכות אף היכא דפטורות (כמי"ש בסי' תקפ"ט סעי' ב' ועיי' סי' י"ז סעי' ב') וכי"ש הכא.

ומבואר הטעם ע"ז בחסידות (לקו"ת ר"ה, נו א' ובכ"מ) שר"ה שחל בשבת אי"צ כלל להמצוה כדי לפעול הגילוי הנפעל ע"י תקי"ש אשר זה נעשה מעצמו ע"י שבת בדרך ממילא, אי"כ באמת הוי ר"ה שחל בשבת יום זכרון תרועה שה"ה יום שבעצם אי"צ להתרועה להמשיך הגילויים, והא דעכ"פ במקדש תוקעין מבואר בסה"מ מלוקט ח"ג ע' רצ"ג שתקי"ש במקדש הוא מדרגה נעלית יותר והמשכתו לא נפעל בדרך ממילא ע"י שבת וזה ע"ד המבואר בלקו"ש ח"ז חגה"פ (ע' 52) אות ה' דבפסח שחל בשבת לא נתבטלו המצוה כי אין בכח שבת להמשיך דרגא נפלא זו.



צריך לתקוע מעומד

הת' לוי יצחק שפירא
 ≈ תלמיד בישיבה ≈

בשו"ע אדה"ז סי' תקפ"ב ס"א איתא וזלה"ק צריך לתקוע מעומד שני יום תרועה יהי לכם ולהלן הוא אומר וספרתם לכם מה לכם האמור שם מעומד כו' אף כאן מעומד וכו' ומי"מ אם עבר ותקע אפי' מיושב יצא וא"צ לחזור ולתקוע מעומד לפי שעמידה זו אינה אלא מד"ס וכו' עכלה"ק.

ולכו צ"ע מ"ש "ואין צריך לחזור ולתקוע מעומד לפי שעמידה זו אינה אלא מד"ס" ומה בכך שעמידה זו אינה אלא מד"ס, סוכ"ס יהי מחוייב לחזור ולתקוע מעומד מד"ס?

והנה עיי' במג"א שכי' הטעם משום דבספ"ה גופא שנלמד ממנה הוה הדין שיוצא בדיעבד (וכלי אדה"ז בסי' תפ"ט ס"ד ומי"מ אם מנה מיושב יצא לפי שדרשה זו אינה אלא אסמכתא בעלמא") אך לכו ת"י זה עדיין אינו מספיק דערבך ערבא צריך, דבספ"ה גופא מני"ל שא"צ לחזור ולספור מעומד בכדי לצאת גם החיוב מד"ס דמעומד (ובאמת במג"א לא נזכר שא"צ לחזור ולתקוע מעומד, והוא הוספת אדה"ז).

והנה עיי בערוה"ש סיי תקפ"ה ס"ד דאם תקע מיושב יצא דאין זה לעיכובא, והיינו שדיון זה הווי רק לכתחלה, אבל בלשונו הזהב של אדה"ז שכי בסתם "צריך לתקוע מעומד" (וכן מלשונו בהטעם שאם תקע מיושב יצא) לכי משמע שדיון זה הווי דין גמור מד"ס ולא רק לכתחלה, וא"כ הדרא קושיין לדוכתא? (ולהוסיף, דגז"ש זו דלכס הוא גם במצות צצית שצריך להיות בעמידה ושם בסיי ח' ס"ד הלשון אמחז"ל שצ"ל דוקא בעמידה, וכדלהלן).

[ולחעיר קצת מהמבואר בשו"ת פרי יצחק ח"ב ס"ל (קטע המתחיל ובעיקר) ומה ששיי, דר"ל דמי שנטל לולב שלא בהידור לא מיבעיא שאינו מחוייב ליטול הלולב עוה"פ אכא דלא יתקן כלום אם נוטלה עוה"פ, ע"ש, ואואפ"ל דכע"ז הווי הגדר דהמצוה דרבנן בנידו"ד (אבל אי"ז מיישב את הלשון של אדה"ז "לפי שעמידה זו אינה אלא מד"ס", ועיי להלן) ועצ"ע].

והנה קושיא זו מתחלקת לשתיים (1) מהו הכוונה במ"ש "לפי שעמידה זו אינה אלא מד"ס". (ומה בכך? 2) למה באמת אין צריך לחזור ולתקוע אם הווי חיוב מד"ס? אלא דר"ל דא"כ אלא קושיא א' דאולי יל"פ הלשון דאדה"ז באו"א קצת, דמ"ש "לפי שעמידה זו וכו" קאי אמ"ש "יצא", - ולא אמ"ש וא"צ לחזור ולתקוע, והיינו דמ"ש וא"צ לחזור ולתקוע והי כעין מאמר המוסגר, דמכיוון שיצא א"צ לחזור ולתקוע, ואח"כ מוסיף ומבאר הטעם אמאי יצא "לפי וכו" כמשנית בסיי כו"י.

[ועפ"ז אולי אפ"ל באמת דהטעם הווי ע"ד סברא הנ"ל שכתבה הפרי יצחק בענין הידור, ואפ"ל הסברא בנידו"ד דחובת העמידה הווי כמו חובת גברא בשעת קיום העמידה ולכן אין שייך עוד לאחר שקיים המצוה (ויומתק עפ"מ ה"י בסיי ח' (בהסברת חובת עמידה בשעת ברכת המצוות) דהווי ע"ד מה דצריכים לעמוד בשעת העבודה דלפ"ז מובן דהווי כחובת גברא (ואף אכ הווי חיוב גמור לא שייך שיצטרך לחזור בשביל זה וגם לא יתקן כלום), ולפ"ז יהי הכוונה בדברי אדה"ז דיצא מפני שהוא מד"ס. ומכיון שיצא א"צ לחזור ולתקוע, וכנ"ל].

ועוד צ"ע אמאי לא כתב אדה"ז הוספה זו בסיי תפ"ט (שאם מנה מיושב א"צ לחזור ולספור מעומד)? ועד"ז צ"ע אמאי לא כתב כן בסיי ח' גבי צצית דכלהו ילפי מאתו (אסמכתא ו) גז"ש דלכס מספה"ע?

דמברכות אף היבא דפטורות (כמ"ש בסי' תקפ"ט סעי' ב' ועי' סי' י"ז סעי' ב') וכ"ש הכא.

ומבואר הטעם ע"ז בחסידות (לקו"ת ר"ה, נו א' ובכ"מ) שר"ה שחל בשבת אי"צ כלל להמצוה כדי לפעול הגילוי הנפעל ע"י תקי"ש אשר זה נעשה מעצמו ע"י שבת בדרך ממילא, אי"כ באמת הוי ר"ה שחל בשבת יום זכרון תרועה שה"ה יום שבעצם אי"צ להתרועה להמשיך הגילויים, והא דעכ"פ במקדש תוקעין מבואר בסה"מ מלוקט ח"ג ע' רצ"ג שתקי"ש במקדש הוא מדרגה נעלית יותר והמשכתו לא נפעל בדרך ממילא ע"י שבת וזה ע"ד המבואר בלקו"ש ח"ז הגה"פ (ע' 52) אות ה' דבפסח שחל בשבת לא נתבטלו המצוה כי אין בכח שבת להמשיך דרגא נפלא זו.



צריך לתקוע מעומד

הת' לוי יצחק שפירא
 ≈ תלמיד בישיבה ≈

בשו"ע אדה"ז סי' תקפ"ב סי"א איתא וזלה"ק צריך לתקוע מעומד שני יום תרועה יהי' לכם ולהלן הוא אומר וספרתם לכם מה לכם האמור שם מעומד כו' אף כאן מעומד וכו' ומ"מ אם עבר ותקע אפי' מיושב יצא וא"צ לחזור ולתקוע מעומד לפי שעמידה זו אינה אלא מד"ס וכו' עכלה"ק.

ולכ' צ"ע מ"ש יוא"ן צריך לחזור ולתקוע מעומד לפי שעמידה זו אינה אלא מד"ס" ומה בכך שעמידה זו אינה אלא מד"ס, סוכ"ס יהי' מחוייב לחזור ולתקוע מעומד מד"ס?

והנה עי' במג"א שכי' הטעם משום דבספח"ע גופא שנלמד ממנה הוה הדין שיוצא בדיעבד (וכל' אדה"ז בסי' תפ"ט סי"ד ומ"מ אם מנה מיושב יצא לפי שדרשה זו אינה אלא אסמכתא בעלמא"י) אך לכ' תי' זה עדיין אינו מספיק דערבך ערבא צריך, דבספח"ע גופא' מני"ל שא"צ לחזור ולספור מעומד בכדי לצאת גם החיוב מד"ס דמעומד (ובאמת במג"א לא נזכר שא"צ לחזור ולתקוע מעומד, והוא הוספת אדה"ז).

והנה עיי בערוהייש סיי תקפיייה סייך דאם תקע מיושב יצא דאין זה לעיכובא, והיינו שדין זה הוי רק לכתחלה, אבל בלשונו הזהב של אדהייז שכי בסתם "צריך לתקוע מעומד" (וכן מלשונו בהטעם שאם תקע מיושב יצא) לכי משמע שדין זה הוי דין גמור מדייס ולא רק לכתחלה, ואייך הדרא קושיין לדוכתא? (ולהוסיף, דגזייש זו דלכם הוא גם במצות צצית שצריך להיות בעמידה ושם בסיי חי סייך הלשון אמחזייל שצייך דוקא בעמידה, וכדלהלן).

[ולהעיר קצת מהמבואר בשוית פרי יצחק חייב סייל (קטע המתחיל ובעיקר) ומה ששייך, דרייל דמי שנטל לולב שלא בהידור לא מיבעיא שאינו מחוייב ליטול הלולב עוהייפ אלא דכא יתקן כלום אם נוטלה עוהייפ, עייש, ואואפיייל דכעייז הוי הגדר דהמצוה דרבנן בנידויד (אבל אייז מיישב את הלשון של אדהייז "לפי שעמידה זו אינה אלא מדייסי", ועיי להלן) ועצייע].

והנה קושיא זו מתחלקת לשתיים (1) מהו הכוונה במייש "לפי שעמידה זו אינה אלא מדייסי". ומה בכך? (2) למה באמת אין צריך לחזור ולתקוע אם הוי חיוב מדייסי? אלא דיייל דאיייכ אלא קושיא אי דאולי ילייפ הלשון דאדהייז באוייא קצת, דמייש "לפי שעמידה זו וכויי קאי אמייש "ייצאי", - ולא אמייש ואייז לחזור ולתקוע, והיינו דמייש ואייז לחזור ולתקוע והי כעין מאמר המוסגר, דמכיוון שיצא אייז לחזור ולתקוע, ואחייכ מוסיף ומבאר הטעם אמאי יצא "לפי וכוי כמשניית בסיי כויי".

[ועפייז אולי אפיייל באמת דהטעם הוא עייך סברא הנייל שכתבה הפרי יצחק בענין הידור, ואפיייל הסברא בנידויד דחובת העמידה הוי כמו חובת גברא בשעת קיום העמידה ולכן אין שייך עוד לאחרי שקיים המצוה (ויומתק עפמיש הבייח בסיי חי) (בהסברת חובת עמידה בשעת ברכת המצוות) דהוא עייך מה דצריכיס לעמוד בשעת העבודה דלפייז מובן דהוא כחובת גברא (ואף אם הוא חיוב גמור לא שייך שיצטרך לחזור בשביל זה וגם לא יתקן כלום), ולפייז יהי הכוונה בדברי אדהייז דיצא מפני שהוא מדייסי. ומכיון שיצא אייז לחזור ולתקוע, וכנייל].

ועוד צייע אמאי לא כתב אדהייז הוספה זו בסיי תפייט (שאם מנה מיושב אייז לחזור ולספור מעומד)? ועדייז צייע אמאי לא כתב כן בסיי חי גבי צצית דכלהו ילפי מאתו (אסמכתא ו)גזייש דלכם מספהייע?

ועוד צ"ע בהלכות צצית דלא הזכיר כלל האי דינא דאם התעטף מיושב יצא (שדבר זה הוזכר בשאר פוסקים), ויתירה מזו, לא מיבעיא שבה"ל צצית לא הזכיר שאם התעטף מיושב יצא, אלא הלשון שם הוא "העטיפה בצצית אמחז"ל שצ"ל דוקא מעומד וכו"י" דמשמע דהוא חיוב גמור גם בדיעבד, ועכ"פ נמצא ג' חלוקות דבסי' תקפ"ה מוסיף שא"צ לחזור, בסי' תפ"ט כותב רק שבדיעבד יצא, ובסי' ח' לא כ"י כלל שבדיעבד יצא וגם כ"י שצ"ל דוקא מעומד וצ"ב? (וגם הא גופא טעמא בעי למה הוסיף אדה"ז המלה "דוקא" שלא נמצא בשו"ע וכו"י)?

[והנה אולי ה"י אפ"ל דבאמת בצצית אצ"ל דיצא בדיעבד, דהרי הני"מ במה שיוצא בדיעבד הוא הרי מה שאין צריך לקיים עוה"פ, וא"כ בצצית דהוי מצוה קיומית אין ני"מ בזה וכפשוט]. ובאמת ע"פ הסברה הני"ל אפ"ל דבאמת החיוב הוי דוקא ואעפ"כ יוצא בדיעבד מכיוון דזהו גדר החיוב וכנ"ל (וראיתי בשלחן ערוך הקצר פ"ז אות י"ח שכו"י עטיפת הטלית וברכתה צ"ל לכתחלה - בעמידה" וצ"ע מני"ל הא דהוא "לכתחלה" שהוא לכ"י דלא כמשמעות אדה"ז (בכל ג' הסימנים, ובפרט בה"ל צצית) וכנ"ל, אף שיי"ל שלה"ל אין ני"מ, וכנ"ל).

ועוד צ"ע אמאי לא הזכיר אדה"ז גם בנוגע להברכה שבדיעבד אם בירך מיושב יצא, שלא הזכיר זה באף אי מהג' סימנים (ובה"ל ספיה"ע עוד שינה בלשונו, וכדלהלן) אף שזה הוזכר בשאר פוסקים (ויל"ע אם כ"כ בנוגע להברכה במק"א בשלחנו)?

ובאמת בסי' תפ"ט צ"ע עוד דהנה זלה"ק שם "הספירה צריך לברך מעומד שני בקמה ודרשו חכמים א"ת בקמה אלא בקומה תחל לספור ומי"מ אם מנה מיושב יצא לפי שדרשא זו אינה אלא אסמכתא בעלמא" (וכבר עמד במי"מ וציונים בהשינוי בין הטעמים שכותב למה דיוצא דיעבד), ולכ"י צ"ע במי"ש "לברך" מעומד דלכ"י הרי חדין המבואר כאן דילפינן במקומה הוא דצריך לספור מעומד, וגם בטושו"ע הלשון הוא לספור? ובשו"ע אדה"ז גופא בסיפ"י דהך סעיף סיים "ומי"מ אם מנה מיושב" כ"י ופתח בברכה וסיים במנין? והרי כאן מיירי מהדין הנלמד מבקמה והאי דינא הוא בנוגע לקיום המצוה, אבל בנוגע לברכה הוי דין כללי בכל ברכות המצוות כמי"ש בסי' ח' ס"ב, וכמי"ש בב"י שם וכמובא בש"א שהוא מהירושלמי ואי"ז מחדין דבקמה?

[אך עיי במחה"ש לסי' ח' דנראה מדבריו דמה דבירושלמי לייף דצריך להיות כל ברכות המצוות מעומד הוא ג"כ מהילפותא דבקומה, וכ"כ בערוה"ש סי' ח' ס"ג וכן מובא מהלבוש, אבל מקושיית הבי"ח בס"ח משמע דהירושלמי בענין ברכת המצוות לא לייף לה מהך גז"ש, וכ"מ מסתימות לשון נוי"כ השו"ע שם, ובהגהות הגר"יב על הרא"ש סוף ערבי פסחים (אות ג') כי שלא נמצא דרשה זו בכל השי"ס, וכן מובא באחרונים מהברכ"י לשו"ע שם (הובא גם במ"מ וציונים שם), וצ"ע בירושלמי, ואיני יודע מקומו, ועיי בספר מצות ספ"ה"ע סכ"ג ומה ששי"נ, ועצ"ע ובפל אופן הרי אדה"ז ס"ל בסי' ח' דבכל המצוות ברכתן בעמידה ולא רק אותן שכי בהם לכס, וגם לא רק באותן שעומדים בשעת קיומן (כדעת המרש"ל בשו"ע) ואולי הוא כהלבוש].

אך באמת, אף דבטושו"ע הלשון לספור מעומד, מ"מ הנה מקור הך דינא הוא (גם) מהרא"ש סוף מס' פסחים, וגם שם הלשון "וכי **מברכים מברכים** מעומד דתייר (ובהגהות הגר"יב הנ"ל כי דצ"ל דס"ר) בקמה תחל לספור א"ת וכו", וא"כ משמע ג"כ דהוה הלימוד (גם) בנוגע להברכה.

[אלא דבשו"ע אדה"ז לכו עצ"ע ממה דבסי' ח' לא כ"כ וכן בסי' תקפ"ה לא צירפם יחד (מלבד מה דעצ"ע מה דשינה מתחילת הסעיף לסיומו). אך אולי אפ"ל בזה עכ"פ בדרך הערה ע"פ מה דמדייק אדה"ז בהעתיקו הדרשה "שני בקמה ודרשו חכמים א"ת בקמה אלא בקומה **תחל לספור**" (דלא כברא"ש שהביא מתחילה הקרא שני בקמה תחל לספור וכו') ולא הביא מלים אלו כחלק מהדרשה],

דאולי יש מקום לומר דבהדרשה בקומה **תחל לספור** מודגש (לא רק שקיום המצוה צ"ל בעמידה כ"א גם) **שהתחלת** הספירה צ"ל בעמידה, וא"כ אולי אפ"ל דמזה שנתרבה **התחלת** הספירה נתרבה, בנידו"ד דוקא גם הברכה (בתור כעין התחלת קיום המצוה) וצ"ע בהגדר דהברכה בספ"ה"ע ואכ"מ].

וגם צ"ע אם יש דעות שהברכה אינו יוצא בדיעבד (שלפ"ז ת"י מוסבר אמאי בנוגע לדיעבד שינה בלשונו ולא הזכיר ברכה כ"א מנין) דאולי ה"י אפשר להסביר בענין הברכות דאף שגם בדיעבד אינו יוצא מ"מ אינו יכול לברך עוה"פ, ואכמ"ל ועצ"ע בכ"ז.

ש ו נ ו ת

תקון ליל שבועות - דפוס סלאוויטא

הרב שמואל פסח באגאמילסקי
מחבר קובצי שאלות פירושים וביאורים
מייפלואוד, נוא דזוריזי

א. בהערות וביאורים (אהלי תורה) גליון תקפ"ג (חגה"ש) כתבתי מאמר ארוך להוכיח שבסדר תרי"ג מצוות שבתקון ליל שבועות דפוס סלאוויטא, יש בו ריבוי עצום של טעותים. ושלפענ"ד אין להשתמש בתקון זה, למרות שידוע שנדפס בקדושה ובטהרה כו', עיי"ש.

ובגליונות תקפ"ד, ותקצ"א העיר הרב י.ק. באריכות על מה שכתבתי.

והוא, דבנוגע להצעתי (גליון תקפ"ג) לומר סדר תרי"ג מצות מכפי שהם בתחילת ספר יד החזקה, ולא כפי שנדפסו בכל התקונים שהוא ממפתח לספר החינוך, וב"ה נהגתי כן האי שתא,

העיר עלי"ז בגליון תקפ"ד: "אמנם בהצעתו האחרונה שכתב בלשון לולי דמסתפינא "לתקן לומר סדר תרי"ג מצות כפי שנדפסו בלשון הרמב"ם בעצמו, בהתחלת ספרו יד החזקה", לע"ד הס מלהזכיר, וכ"ש וק"ו לעשות מעשה, ובפרט כפי שאמר כ"ק אד"ש בהתוועדות דשבועות דשנה זו שאין לפסוק הלכה בלי התייעצות עם עוד רבנים רק לשקלא וטריא מותר. ולאן הלך לשון חכמים מרפא שה"י שגור בדורות הקדמונים. כגון אם יסכימו עמו גדולי הדור וכיו"ב, ואנחנו דור יתמי בעקבתא דמשיחא כל רב ורברביא עם זעריא וטפלא ונשיא, כל א' מתנשא לאמר אנא אמלך, ועושה מעשה כפי שיוצא לו מפלפול. אלא הנח להם לישראל אם אינם נביאים בני נביאים המה. וכל המשנה ידו על התחתונה. וחכמים הזהרו בדבריכם".

ובגליון תקצ"א כתב: "...ואגיע לנקודה, שכנראה נעלם מידידי. והוא: למרות מה שכתוב בשלייה הקדוש לקרוא תרי"ג מצות מתוך הרמב"ם וכדו' הרי נהגו בכל תפוצות ישראל... קרוב

לשלש מאות שנה לקרוא תרי"ג מצות כפי שהם במפתח למנחת חינוך, ואפילו ר' וואלף היידינהיים מרעדלהיים.. הדפיסם ממפתח.. ולא הלך להעתיק מהרמב"ם, לפי שאין לשנות מנהגי ישראל המקובלים, מדורי דורות".

ב. הנה לא נעלם ממני דבר הכי פשוט מש"כ אודות הנהוג בכל תפוצות ישראל. אמנם לא הצעתי ח"ו לשנות מנהגן של ישראל לומר בליל שבועות סדר תרי"ג מצות.

השאלה לפנינו היא: אם לומר סדר תרי"ג מצות בלשון הרמב"ם שהוא "לשון ברורה ודרך קצרה" (הרמב"ם בהקדמתו לספר היד), "לשון צח וקצר כלשון המשנה" (כס"מ בהקדמה). וידוע ומפורסם לכל המובא בריבוי ספרים ריבוי פעמים, כולל שיחות כ"ק אד"ש, אודות גודל הדיוק בלשונו של הרמב"ם בספרו יד החזקה.

או לאמרם בלשון הנלקח מספר החינוך, שנוסף שאין בו כל מעלות הני"ל, יש בו ג"כ שבושים וכו'.

ולהעיר מדברי הגאון ר' ישעי' פיק בהגותו לספר החינוך בתחלת פרשת אחרי, "דשכיחי טעותים הרבה בספר זה". והרב שעוועל העיר עלי"ז: "הגאון הזה שדעתו לא היתה נחה מהדפוסים האחרונים". (ספר ההשלמה על ספר מני"ח ע' קלה. וראה ג"כ ספר החינוך הוצאת שעוועל ע' כב ואילך).

ג. נוסף לזה, בשער של תקון ליל שבועות נדפס, "על פי הסדר מספר שלי"ה".

השלי"ה (קעט, ב) כתב: "וסדר הלימוד של זו הלילה כבר נתפרסם ונודע לרבים על ידי הקונטריסין שנתפשטו והמנהג הזה נתפשט בכל א"א ובכל המלכות אין נקי כולם כאחד מגדולים ועד קטנים וכן קיימו וקבלו עליהם ועל זרעיהם. ומאחר שהוספתי גם כן נוסף משלי בענין סדר לימוד זאת הלילה ע"כ ארשום הכל ביחד".

אין ידוע לי מה הוסיף השלי"ה. ואולי הכוונה לסדר תרי"ג מצות שלדברי הרב קעלער בתקון הראשון שנדפס וינציא ת"ח וכן בתקון וינציא תי"ד, לא נדפס סדר תרי"ג מצות. וראה לקמן סעיף ה'.

- בבית עקד ספרים ערך תקון ליל שבועות כותב פרידברג:
 "סדר הלמודים מתני"ך. [עי"פ הסדר שתקן הר"י שלמה אלקבץ]. אבל
 כנראה זהו הוספת פרידברג. -

ובגליון תקפ"ג העתקתי לשון השל"ה (קפ, א) שכתב: "...אחר
 כך יקראו תרי"ג מצות כפי המסודרים ברמב"ם או בסמ"ג או איזה
 סידר המובחר...".

(1) ראשית כתב השל"ה, "כפי המסודרים ברמב"ם".

(2) לא הזכיר המפתח של ספר החינוך, רק כתב "או איזה
 סידור המובחר".

ואולי בכוונה לא כתב ע"ד ספר המצות שבמפתח לספר החינוך,
 מאחר שה"י בו ריבוי עצום של טעותים. וכפי שכתב הרב הנ"ל
 בגליון תקפ"ד, שרוב הטעותים שבתקון סלאוויטא הראשונים
 שעוררתי עליהם, נמצאים ג"כ בחינוך.

ואפשר שמטעם זה כתב השל"ה, "או איזה סידור) המובחר".
 ולכאורה אין כוונתו רק בנוגע לסדר המצות, כ"א גם בנוגע
 לגוף נוסח המצות.

ד. עוד יותר, כאשר בשנת תקפ"ז החליט המדפיס דתקון
 סלאוויטא לתקן הרבוי עצום של טעותים שה"י בסדר המצות
 בהתקונים שהדפיס בשנות תק"פ, תקפ"ג ותקפ"ד,

הנה בדף השער של התקון דתפק"ז כתב: "... והן עתה מעלה
 עשינו בקדש שנתקנו התרי"ג מצות עפ"י הגה"ה מדוייקת מספר
 הרמב"ם זלה"ה ומספר המצות השם וכמה מצות שנחסרו בראשונים
 נשלמה עתה. מלבד שבכמה מצות ה"י הלשוניות משובשים. וקשים
 ה"י להולמם. ועתה נתקנו בלשון צח. כלשון הספרים הנ"ל עין
 רואה תאשרנו".

הנה מאחר שתיקן הטעותים ה"י באופן שהלשון יתאים עם לשון
 הרמב"ם, תמוה, מדוע צריכים לאמרם בלשון שעכשיו בדרך כלל
 מתאים עם לשון הרמב"ם, ולא נאמרם לכתחילה מתוך לשון
 הרמב"ם!?

ה. מצד כל זה לפענ"ד הצעתי לא נצרך הסכמת גדולי הדור. ובפרט שכנ"ל האומר סדר המצות כפי שהם ברמב"ם יש לו מקור נאמן ויסוד בל ימוט - השל"ה הקדוש .

ומה שכתב הרב קעלער, "למרות מה שכתוב בשל"ה הקדוש.. נהגו בכל תפוצות ישראל... (לאמרם) כפי שהם במפתח לספר החינוך..",

הנה פשוט שהסיבה לזה הוא מפני שאמרו סדר המצות מתקון הנדפס, ושם נדפס הסדר מתוך מפתח של ספר החינוך.

בסיום הכעין הקדמה שנדפס בראש התקונים כתוב, "ולהיות שאין הספרים מצויים ביד כל אחד וביותר שצריך לחזור מענין לענין. על סדרתי הסדר לפי הסדר של שני לוחות הברית..".

ואין ידוע לי מי כתב דברים אלו ומתי נדפסו לראשונה.

וכיון שכנ"ל בתקונים הראשונים שבדפוס (ויניציא ת"ח), ושם תי"ד) לא נדפס ספר תרי"ג מצות. והרב קעלער כתב שהתקון הראשון שראה עם סדר תרי"ג מצות הוא דפוס ויניציא ת"צ,

הנה מאחר שכנ"ל בשל"ה מבואר לומר סדר תרי"ג מצות, והשל"ה נדפס לראשונה באמ"ד בשנת ת"ח-ת"ט.

אפשר שאלו שאמרו סדר המצות כדעת השל"ה, אמרו מתוך הרמב"ם מתאים עם דברי השל"ה.

ו. אדרבא, מה שדורש ביאור הוא, מדוע המדפיס הראשון של תקון ליל שבועות שהדפיס סדר תרי"ג מצות, בחר להדפיס המצות ממפתח שבספר החינוך שה"י בו ריבוי עצום של טעותים. ולא בחר להדפיסם כפי שהם ביחד החזקה.

האם ה"י לו מקור לזה? האם נדפס בהתקון הסכמות מגדולי ישראל שהסכימו לאמרם דוקא ממפתח שבספר החינוך, ולא מתוך הרמב"ם?

אפשר שהטעם שעשה כן הוא, משום שסדר המצות שבמפתח החינוך הוא בקיצור לגבי סדר המצות שביד החזקה.

אם ה"י לי האפשריות, בעזהי"ת הייתי מדפיס תקון עם סדר המצות כפי שהם ברמב"ם בהתחלת יד החזקה.



הרב ברוך אבערלאנדער
שליח כ"ק אדמו"ר שליט"א
בודאפעסט, הונגרי

לאחרונה יצא עוד חלק מספר של רבינו אברהם בן הרמב"ם [=ראב"ם], ספר המספיק לעובדי השם, המקור הערבי היו"ל בשלמותו לראשונה בצירוף מבוא, תרגום והערות מאת נסים דנה, הוצאת אוניברסיטת בר-אילן, נדפס בישראל תשמ"ט. וכמובן שספר כזה מבית מדרשו ובנו של הרמב"ם יש בו כמה וכמה דברים שמאירים את דברי אביו הרמב"ם.

רחיצת הידים והרגלים לפני התפילה

הרמב"ם בה"י תפלה פי"ד ה"ג כותב: "שחרית רוחץ פניו ידיו ורגליו ואחר כך יתפלל". והראב"ד תמה "לא ידעתי רגליו למה". והאריכו בזה הנו"כ (וראה גם אצל קאפח הערה ה), והנה בספר זה אנו מוצאים הסבר מעניין, בע"י 69 כותב הראב"ם:

"המובחר והעדיף - רחיצת הידים והרגליים כאחת לא בתפלת שחרית בלבד אלא בכל תפלה, משום ש"תפלות כנגד תמידין תקנום", והואיל והתפלה ממלאת מקום הקרבן והתורה אמרה "ועשית כיור נחשת וגוי ורחצו וגוי בבאם וגוי או בגשתם אל המזבח ... ירחצו מים ולא ימתו" חובה להנהיג בכל תפלה רחיצת ידים ורגלים... ובזה יש הידמות לעבודת בית המקדש... אין אני אומר שרחיצת ידים ורגלים במדרגה שוה. והרי המליצו על רחיצת רגלים יחד עם רחיצת פנים בתפלת שחרית בפירושי."

וראה עוד מש"כ בע"י 61. ומבוא ע"י 39, 25.



האם ה"י הרמב"ם תלמידו של הר"י מיגאש

בה' שאלה ופקדון (פ"ה הי"ו) כותב הרמב"ם על הר"י מיגאש "וכזה הורו רבותי רבי יוסף הלוי זרבו", וכבר העיר בסי' יוחסין דלא יתכן שהרמב"ם ה"י תלמידו ממש, וראה מש"כ החיד"א בשם הגדולים בערך הרמב"ם אות ו, והמצויין בסי' המפתח (הוצאת פרנקל). וזה מש"כ הראב"ם בענין זה בע" 177:

ורבינו יוסף הלוי ז"ל, תלמידו [ישל רבינו נסים בעל מגלת סתרים ז"ל], הכריע ג"כ נגדו בפירוש מספר שאלות. ואבא מארי זצ"ל, למרות היותו נמנה עליהם וקורא להם בחיבורו הגדול "רבותי", משום שאביו ז"ל שהוא רבו הנו תלמידו של רבינו יוסף ז"ל, בכל זאת הוא חולק עליהם".

≈ ≈ ≈

והוי מודה על האמת

בע" 71 הראב"ם חולק על דברי אביו, ואומר "ולו שמע אותו אבא מארי זצ"ל ה"י מודה בו כפי שציווה "והוי מודה על האמת", והרי תמיד ראינוהו ז"ל בבירור מסכים אל הקטן שבתלמידיו, לגבי האמת, למרות עושר לימודו שלא עמד בניגוד למופלגות דתו, ו"שגאות מי יבין"..."

≈ ≈ ≈

מהדורא קמא של הרמב"ם

ע" 112 "לשון משנת מגילה "איזו היא עיר גדולה כל שיש בה עשרה בטלנין פחות מיכן הרי זו כפר". ..ואחד הפרשנים טען שבעשרת הבטלנים האלה מתכוונים לדיינים, לסופרים, לחזן הכנסת, למלמד תינוקות וכד', והיתה זו גם דעת אבא מארי זצ"ל, בתחילה, אחר כך חזר בו וה"י ראוי לו לחזור בו ממנה משום..."

והנה קאפת בפירוש המשניות עמ"ס מגילה (פ"א מ"ב) הערה 14 מעיר "ובמה"ק [=ובמהדורה קמא] היו כאן עוד כמה מלים שנמחקו עד לבלי הכר", אמנם מדברי בנו ר' אברהם למדנו מה היתה דעת אביו הרמב"ם ז"ל במהדו"ק. וראה שו"ת הרמב"ם (מהדורת בלאו) ס"י כג.

≈ ≈ ≈

תכלת בזמן הזה

ע"י 273 "הנקרא "חלזון". ומשום אי הכרת דג זה ע"י מסורת מדויקת, נמנעה מהמאחרים עשיית התכלת.. ועם מציאת התכלת יש לעשותה..".

ומבואר מדבריו א) שלמשפחת הרמב"ם לא התגלה החלזון, וכמו שרצה להוכיח כן האדמו"ר מראדזין במאמר שפוני טמוני חול ע"י ח. וראה תורה שלמה כרך כב, מילואים לפי תרומה סי' ג. ב) יליע בשיטתו במשי"כ "ועם מציאת התכלת יש לעשותה" האם הכוונה ע"י שהראדזינר מצא אותו, או שיתגלה "המסורת-המדויקת". וראה תורת שלמה שם.

≈ ≈ ≈

מעלת תפילה ביחידות!

מאד מעניין משי"כ הראב"ם במעלת תפילה ביחידות דוקא, בע"י 189 "התבארה אפוא העדפת תפלת צבור מתפלת יחיד מכמה בחינות. והתניתי אתך בתחלת דברי שזה "על בי רוב". והוא שאפשר שהיחיד - במקצת הזמנים והמצבים - מושגת אצלו הזדככות ע"י התבודדות שבה מזדככת כוונת לבו בעת תפלתו, באופן שתפלתו עולה בהרבה על תפלת צבור. ובזה כוונה גדולה מאוד: תחילתה - מה שהצבענו עליו, וסופה - נבואה..".

~~~~~

### עוד על "הקריאה והקדושה"

הת' שמואל גרינוואלד  
≈ תלמיד בישיבה ≈

ב"הערות וביאורים" גליון לה (תקצא) ע"י 29-30 הבאתי סמוכין וראיות שגוף המאמרים שנדפסו בהקריאה והקדושה כנראה לא נכתבו ע"י רבותינו נשיאינו וכ"י, ורק הי' תחת השפעתם וכ"י.

וצריך להוסיף לזה, שאם כי כנראה לא נכתבו רק ע"י העורך וכי מ"מ מובן ופשוט שודאי שהתוכן הי' טוב, ופעל פעולתו. וכדברי כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ (שנעתקו כבר בגליון הקודם) "ובכללותו הוא מתקבל בטוב".

ובשביל זה בדקתי באגרות קודש כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ, בשביל להעתיק ביטויים מיוחדים ע"ד העיתון. ואני מתפלא על הספר "תולדות תב"ד בארחה"ב" (פרק סח), שי"ל אחרי שכבר נדפסו כל האג"ק וכו', ולא העתיק את כל הנמצא באג"ק בנושא זה.

1) "כשראיתי את המצב הנורא, התחלתי להוציא לאור ירחון הקריאה והקדושה לגול את חרפת מחריבי קהל עדת ישראל, וזה כשלוש שנים הוא מופיע מדי חדש בחדשו בהוראה באצבע על דבר הצרות הבאות על כלל ישראל כי חבלי משיח המה, **במאמרים רציניים במאד, ומיוסדים על יסודות הגיונים במאד**" (אג"ק ח"ז ע' קצא).

2) "די צייטשריפט הקריאה והקדושה איז זעהער א וויכטיגע, זי בעהאנדעלט זעהער וויכטיגע פראגן, און איז א לעזע שטאף פון די בעסטע רעליגיעזע לאגישע ארטיקלען. איך גלויב..עס וואלט זיכער געווען זייער נויטיג פאר זיי צו לעזען די צייט שריפט, עס וועט זיי ברענגען א געוויסע ערפרישונג אין זייערע נשמות..". (אג"ק ח"ה ע' שמב, וראה ח"ה ע' ה. וח"ה שם ע' רטו "כי הוא מכיל בקרבו הקב חומטין הדרוש לכל לומד תורה בכלל כאויר לנשימה").

3) "בטח הוא קורא ומתענין בהקריאה והקדושה, אשר טעם קריאת שם זה הוא קריאה להקדושה, דפני וענין קדושה זו הוא הזמנה, והוא להיות מוכן לביאת המשיח, וההזמנה צריכה להיות בתשובה ובמעשים..". (אג"ק ח"ה ע' שנט).

4) "ונהניתי מאד מההתעוררות הגדולה והרשום [והרושם] הנעים שעשה על הצעירים..הירחון הקריאה והקדושה מעורר ומעודד את כל החי בישראל לשום לב אל התורה והמצוה שזה הי' והוא גאון יעקב סלה..". (אג"ק ח"ה ע' שעו).

5) "הקריאה והקדושה הוא ספר שלם ואינו עיתון זמני יימכיוו שעברו הזמן עברו עניניו" (אג"ק ח"ה ע' תב).

### גילוי עתידות בהקריאה והקדושה

"איינער האט אמאל געפרעגט, פארוואס האט דער רבי געשריבן עתידות אין "הקריאה והקדושה" פארשטעלט מ'האט דאך געקענט שרייבן בגלוי, און נאכדעם האט דער רבי אינגאנצן אופגעהערט זאגן עתידות. והענין אז אויב דער רבי וואלט וועלען אז מ'זאל אים שטעמפלען אלס יודע עתידות, וואלד ער דאס געטאן, אבער דער רבי איז לא זה ענינו כלל גלאט מגלה זיין עתידות - ניט!.. נאר אז עס איז געווען פארבונדן מיט א ענין פון לאתור לתשובה, האט ער מגלה געווען, אבער סתם מגלה זיין - איז בכל ביתי נאמן הוא" (שיחות קודש תשי" ע' סח).

≈ ≈ ≈

### מהות וזהות עורך העיתון

ועל העורך שכידוע הסתיר את זהותו, כותב כ"ק אדמו"ר מוהררייז (אג"ק ח"ה ע' קפט) "בידעי את חבתו של מר סגל לכל הקדוש בתורה ובמצות, ואת טיב ידעתו בתורה הנגלית, ויראתו את ה' כאחד היראים והשלמים...". ובח"ט ע' ה (י"ז תשרי תשי"ו) כותב "נזדמן לי להכיר אחד מיוצאי רוסיא זה כארבעים שנה, וכל שנותיו למד עניני השכלה בצרפת, אשכנז ופה, וכעבור עשרים שנה לצאתו מרוסיא נהי' לעורך עיתון חדשי, שבועי ויומי, ויחד לעצמו ללחום את מלחמת הדת. וכמובן אשר אחרי עבודה קשה ומלחמה כבדה נגד החפשים בדת סוף סוף הכריעוהו ויאנק דום, ויעסוק בעריכת ספר...".

וילייע למה הכוונה "עיתון חדשי, שבועי ויומי" הרי "דאס אידישע ליכט" שהוא ערך (ראה תולדות חב"ד שם) הי' רק שבועי?

על התעלומה והסיבה שהעורך הסתיר את זהותו נוכל לקרוא בספר "יוסל רוזנבלאט" סיפור חייו ע"פ המסופר ע"י בנו שמואל רוזנבלאט" (באנגלית), פרק 29 (ע' 221), ושם ע' 228, ופרק 31 (ע' 252). וד"ל ואכ"מ.

## פרטים אודות מכתב הבעש"ט להתולדות המודפס בהתמים

הרב שאול שמעון דויטש  
≈ תושב השכונה ≈

בקשר עם חיי אלול כדאי לעורר ולהוסיף על ענין מ"ש בהתמים עמ' 181 אודות מכתב הבעש"ט להתולדות יעקב יוסף זצ"ל מפולנאה. המערכת של התמים הדפיסו צילום מכ"י הבעש"ט ומכתב סדר השתלשלותו מאדמו"ר מהרי"צ. המערכת שם: "המכתב הזה בגוף כ"ק נמצא כעת באוצר הספרים של כ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש. אמנם האריגינאל בעצמו קשה לקרותו לאשר הרבה תיבות מטושטשים מפני יושנס, לכן הננו מדפיסים בזה ג"כ ההעתקה מהמכתב שנכתבה לפני שנים רבות מסופר ידוע ששמע קריאת המכתב מפי כ"ק אדמו"ר הצ"צ נייע זצולה"ה, והסופר רשם בשעת מעשה אות באות כלשונו הטהור".

בקובץ התמים לא נתפרסם שני פרטים עיקרים (א) מתי הי' קריאת המכתב מהצ"צ שהסופר רשם בשעת מעשה אות באות? (ב) מכתב סדר השתלשלות שכתב כ"ק אדמו"ר מהרי"צ למי כתב מכתב זה למערכת התמים או לאדם פרטי?

לאחרונה מצאתי בארכיון של דר. יוסף ראזין ע"ה כמה דפים שעייז מתורץ שני שאלות הנ"ל, לפי סדר הארכיון של ד"ר ראזין נראה שאחר פרשת יב-יג תמוז תרפ"ז (כידוע שד"ר ראזין הי' אחד מאלו שעסק למען השיתרוור של כ"ק אדמו"ר מהרי"צ) קיבל ד"ר ראזין מתנה מאדמו"ר מהרי"צ צילום של כ"י הבעש"ט, ומכתב מכ"ק אדמו"ר מהרי"צ על סדר השתלשלות ההיסטורי של המכתב של הבעש"ט, וצילום של כ"י הסופר של הצמח צדק. בשורה האחרונה של הכ"י של הסופר הוסיף כ"ק אדמו"ר מהרי"צ בכתב קדשו שני מילים "ליובאוויטש תרי"ג" זאת אומרת שבשנת תרי"ג כשקנה החסיד ר' יהודא ליב ז"ל את המכתב מאת אחד מנכדי הבעש"ט באותה שנה קרא הצ"צ המכתב והסופר.

והיוצא מכל הנ"ל שמכתב סדר השתלשלות על מכתב הבעש"ט שכתב כ"ק אדמו"ר מהרי"צ הי' לד"ר יוסף ראזין ע"ה וזמן קריאת מכתב הבעש"ט ע"י הצמח צדק היתה באותה שנה שקנה החסיד ר' יהודה ליב ז"ל המכתב - בשנת תרי"ג.

**לזכות**

הילד **מנחם מענדל שיחי**  
לאורך ימים ושנים טובות  
לרגל הכנסו בבריתו של אאע"ה  
ביום אי כ"ב אלול  
היי תהא שנת נפלאות אראנו  
שנת הצדי"ק לכ"ק אדמו"ר שליט"א  
ולזכות אחיו ואחיותיו  
לוי יצחק, אברהם מאיר, מרדכי שמעון, חיי מושקא, חנה זעלדא  
שיחי

\* \* \*

נדפס ע"י הוריו  
הרה"ת ר' שמואל יעקב וזוגתו מרת מרים שיחי  
פינק

**לזכות**

הרב משה אהרן צבי שי  
וזוגתו  
מרת העניא רבקה רות תחי  
ווייס

שירותי מחשב ותכנת סדר הדפוס "סדרית" — באדיבות  
E.S.T. Computers 4403 14th Ave. (718) 972 4648  
להצלחה רבה: מופלגה